

Interview of the Scientific Team for the Restoration of the Ottoman Bath in Kastellorizo

Fotini Chalvantzi
Architect Engineer NTUA
MSc "Protection of Monuments
and Sites" NTUA

Konstantinos I. Toumpakaris
Civil Engineer NTUA
MSc "Protection of Monuments
and Sites" NTUA

The Ottoman Hamam in Kastellorizo is a bath installation in the Muslim quarter that was developed in the area next to the Castle during the Ottoman rule (1522-1912). Until now it was abandoned, and it is situated next to one of the most powerful landmarks on the island, the Red Castle, at the highest point of the Kavos promontory, between the two ports. Today, with the initiative of Greek-Australian expatriates who have the vision to enhance the monuments around the Castle, the hamam will be fully restored and made functional. The project attracted the interest of *Friends of Kastellorizo* who support this initiative, because it is an important part of protecting the island's cultural heritage.

After decades of non-use, in September 2015, the hamam was the site for the first official presence of an Arts program for the local community and tourists. The hamam was selected by the world wide famous Brazilian Artist, Lucia Koch, for a temporary light installation at the small skylights of its dome as part of the public program of the Art Biennale of Constantinople that was organised by the Fiorucci Art Trust on Kastellorizo. The result was particularly atmospheric and emotional for those who had the chance to be inside during this event. (For more information you can visit the page of the event at <http://fiorucciarttrust.com/works/the-violent-no/>)

Το χαμάμ στο Καστελλόριζο αποτελεί λουτρική εγκατάσταση της Μουσουλμανικής συνοικίας που αναπτύχθηκε στην περιοχή του Κάστρου κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας (1522-1912). Μέχρι πρότινος βρισκόταν εγκαταλειμμένο και απαξιωμένο δίπλα στο ισχυρότερο τοπίο του νησιού, το «Κόκκινο Κάστρο», στο ψηλότερο σημείο του ακρωτήριου του Κάβου ανάμεσα στα δύο λιμάνια. Σήμερα, με πρωτοβουλία ελληνοαυστραλών ομογενών που οραματίστηκαν την αποκατάσταση μνημείων της ερειπωμένης περιοχής του Κάστρου, συμπορεύτηκαν και φίλοι του Καστελλορίζου άλλων εθνικοτήτων που αγαπούν το Καστελλόριζο, αντιλαμβανόμενοι ότι το λουτρό είναι κοινή πολιτιστική κληρονομιά που χρήζει προστασίας.

Μετά από δεκαετίες αχρησίας, το Σεπτέμβριο του 2015, το χαμαμ έκανε την πρώτη του επίσημη δήλωση της παρουσίας του στην τοπική- και όχι μόνο-κοινωνία. Στα πλαίσια του δημόσιου προγράμματος της Μπιενάλε Τέχνης της Κωνσταντινούπολης που οργανώθηκε από το Fiorucci Art Trust, το χαμάμ επιλέχθηκε από την παγκοσμίου φήμης Βραζιλιάνη καλλιτέχνη Lucia Koch για να κάνει ένα light installation προσωρινού χαρακτήρα στους φεγγίτες του θόλου του. Το αποτέλεσμα ήταν ιδιαίτερα ατμοσφαιρικό και συγκινητικό για όσους μπόρεσαν να παραβρεθούν στο εσωτερικό του. <http://fiorucciarttrust.com/works/the-violent-no/>

What is the project trying to achieve?

The attempt to fully restore the monument, including the functional network, and of the reintegration into the everyday life of this living monument is extremely rare. In 2011, it was referred to Eleni Kanetaki, PhD architect who specialises in Ottoman Baths in Greece. Only fourteen out of seventy eight Ottoman Baths have been restored and, among them, only two are still functioning as baths. Nowadays, unfortunately, one of these two functioning baths that existed in Rhodes has been closed.

The monuments of special use, such as hamams, windmills or traditional olive presses, are treated often as common monuments and they have only their shell and architectural elements restored, while their functional elements are maintained in a museological style as memories of a traditional way of living. At these "dead" restorations, the function is rarely restored, which is often played out and has been substituted by new technology, according to the needs of a contemporary way of living.

In this case, the scientific team that was organised to support the hamam's restoration is trying to achieve not only the structural restoration, but also the total recovery of the monument in its functional form as a bath.

Το εγχείρημα της πλήρους αποκατάστασης του μνημείου, συμπεριλαμβανομένου του μηχανισμού λειτουργίας του και της επανένταξής του στη σύγχρονη κοινωνία ως ένα ζωντανό είναι εξαιρετικά σπάνιο για τα ελληνικά δεδομένα. Το 2011, αναφέρεται από την Ελένη Κανετάκη, Αρχιτέκτονα με διδακτορικό στην μελέτη των Οθωμανικών Λουτρών στην Ελλάδα, ότι από τα 78 οθωμανικά χαμάμ της Ελλάδας μόλις 14 έχουν αποκατασταθεί ως μνημεία και μόνο δύο εξακολουθούν να λειτουργούν ως λουτρά. Σήμερα, εν έτει 2016, το ένα από τα δυο λειτουργούντα χαμαμ, και μάλιστα ένα από τα μεγαλύτερα, το χαμάμ της Ρόδου, έχει δυστυχώς διακόψει τη λειτουργία του.

Τα μνημεία με ειδική χρήση όπως είναι τα λουτρά, οι ανεμόμυλοι, τα παραδοσιακά ελαιοτριβεία, αντιμετωπίζονται συχνά μονοδιάστατα ως αρχιτεκτονήματα των οποίων αποκαθίσταται μόνο το κέλυφος, ενώ ο μηχανισμός λειτουργίας τους διατηρείται ως μουσειακό ενθύμιο ενός παραδοσιακού τρόπου ζωής, αποτελώντας έτσι «μνημεία του εαυτού τους». Σε αυτές τις «νεκρές αποκαταστάσεις», σπάνια αποκαθίσταται η λειτουργία τους, που συνήθως έχει ξεπεραστεί και έχει αντικατασταθεί με την σύγχρονη τεχνολογία, σύμφωνα με τις επιταγές της σύγχρονης εποχής.

Στην προκειμένη περίπτωση, η διεπιστημονική ομάδα που οργανώθηκε για την αποκατάσταση του χαμάμ στο Καστελλόριζο, επιχειρεί όχι μόνο τη δομητική αποκατάστασή του, αλλά την πλήρη επαναφορά του μνημείου στην αρχέτυπη του μορφή ως λουτρό.